Lekce 17

Konjunktiv

1Jn 2,1: ταυτα γραφω ὑμιν ἱνα μη ἁμαρτητε.

– Toto vám píši, abyste nehřešili.

1Pt 3,18: Χριστος ἁπαξ περι ἁμαρτιων ἐπαθεν ... ἱνα ὑμας προσαγαγη τῳ θεῳ

– Kristus jednou provždy zemřel za hříchy … aby vás přivedl k Bohu.

1Kor 11,27: ὁς ἀν ἐσθιῃ τον ἀρτον ἠ πινῃ το ποτηριον του κυριου ...

– Kdokoli jí chléb nebo pije kalich Páně …

Mk 6,10: ὁπου ἐαν εἰσελθητε εἰς οἰκιαν, ἐκει μενετε.

– Kdekoli vstoupíte do domu, zůstaňte tam.

Tit 3,12: ὁταν πεμψω Ἀρτεμαν προς σε ἠ Τυχικον, σπουδασον ἐλθειν προς με εἰς Νικοπολιν.

– Když pošlu Artemase k tobě nebo Tychika, pospěš si přijít ke mně do Nikopole.

Mk 1,38: και λεγει αὐτοις· Ἀγωμεν ἀλλαχου ...

– A řekl jim: „Pojďme jinam…“

Mk 6,24: ἐξελθουσα εἰπεν τῃ μητρι αὐτης· Τί αἰτησομαι;

– Když odešla, řekla svojí matce: „Co si mám žádat?“

Žid 10,35: μη ἀποβαλητε οὐν την παρρησιαν ὑμων ...

– Neodhazujte svoji odvahu …

Zjv 18,21: βληθησεται Βαβυλων ἠ μεγαλη πολις και οὐ μη εὑρεθη ἐτι.

– Bude shozen Babylon, velké město, a už nebude nalezen.

Všechna podtržena slovesa v těchto verších jsou ve tvaru konjunktivu. Jak můžete vidět, konjunktiv nemá jediný význam, ale používá se v různých situacích, přičemž často mu předchází zvláštní slovo, jako např. ἵνα, nebo ὁταν.

17.1 Idea konjunktivu

Konjunktiv je pátým a posledním slovesným způsobem, který se musíme naučit.

Konjunktiv se používá pouze v pevně daných konstrukcích, nikdy jenom proto, že by to autor považoval za zábavné. Neexistuje žádný „význam“ konjunktivu, který by bylo nutné se naučit – vyskytuje se pouze jako součást širší konstrukce a právě tato konstrukce má význam (jako vyjadřující záměr). Může však být těžké naučit se něco, pokud nemůžete sumarizovat „význam“ toho, co se učíte. Proto může pomoct uvažovat o konjunktivu jako o „*způsobu nejistého tvrzení*“.

Konjunktivy se vyskytují ve všech třech slovesných rodech (aktivum, medium nebo pasivum), ale pouze v prézentu a aoristu. Je to podobně jako u imperativu a infinitivu – skutečně, rozdíl mezi prézentem a aoristem v konjunktivu je stejný jako v infinitivu a imperativu (nedokonavost, nebo dokonavost). Podobně jako indikativ vyskytuje se v 1., 2. a 3. osobě singuláru a plurálu.

17.2 Tvoření konjunktivu

Konjunktiv se tvoří snadno. Od indikativu se odlišuje pouze tím, že postrádá přímnožek a odlišnými koncovkami. Tyto koncovky jsou však ve skutečnosti pouze jednoduchou obměnou indikativních koncovek a vyskytují se pouze ve dvou vzorech.

Důležitá gramatika

1. Odstranit přímnožek

2. Nahradit koncovky indikativu koncovkami konjunktivu

17.2.1 Prezent aktiva, aorist aktiva, aorist pasiva

Koncovky konjunktivu jsou stejné jako u indikativu prézentu aktiva slovesa λυω s prodlouženými počátečními samohláskami.

-ω, -ῃς, -ῃ, -ωμεν, -ητε, -ωσιν

Tedy:

prézens aktiva	λυω, λυῃς, λυῃ, λυωμεν, λυητε, λυωσιν
aorist (I.) aktiva	λυσω, λυσῃς, λυσῃ, λυσωμεν, λυσητε, λυσωσιν
aorist (II.) aktiva	βαλω, βαλῃς, βαλῃ, βαλωμεν, βαλητε, βαλωσιν
aorist pasiva	λυθω, λυθῃς, λυθῃ, λυθωμεν, λυθητε, λυθωσιν

17.2.2 Prezent media, prezent pasiva, aorist media

Koncovky konjunktivu jsou stejné jako u indikativu prezentu media slovesa ῥυομαι / pasiva slovesa λυω s prodlouženými počátečními samohláskami.

-ωμαι, -ῃ, -ηται, -ωμεθα, -ησθε, -ωνται

Tedy:

prézens media	ῥυωμαι, ῥυῃ, ῥυηται, ῥυωμεθα, ῥυησθε, ῥυωνται
prézens pasiva	λυωμαι, λυῃ, λυηται, λυωμεθα, λυησθε, λυωνται
aorist (I.) media	ῥυσωμαι, ῥυσῃ, ῥυσηται, ῥυσωμεθα, ῥυσησθε, ῥυσωνται
aorist (II.) media	γενωμαι, γενῃ, γενηται, γενωμεθα, γενησθε, γενωνται

Poznámky

- Slovesa na -εω jsou lehká v konjunktivu – koncovky vždy začínají dlouhou samohláskou, proto ε bude vždy absorbováno a koncovky identické s koncovkami konjunktivu slovesa λυω. Tak konjunktiv prézentu aktiva slovesa φιλεω je φιλω, φιλῃς, φιλῃ, φιλωμεν, φιλητε, φιλωσιν.
- εἰμι používá stejné koncovky, ale bez kmene – jeho konjunktiv prézentu je ὦ, ᾖς, ᾖ, ὠμεν, ἦτε, ὦσιν.

Cvičení 17.2

Udělejte rozbor následujících slov

1. ἀγωμεν
2. πεμψωσιν
3. τελῃ
4. ἐρχωνται
5. λυθῃς
6. εἰπωσιν
7. ἀρξωμαι
8. βαλληται
9. διδασκῃ
10. ἀκουσητε
11. ἰδωμεν
12. φιλουμεν

17.3 Použití konjunktivu

Existuje sedm různých konstrukcí, v nichž se konjunktiv používá. Konjunktiv se v těchto konstrukcích musí vyskytovat a jinde se vyskytovat nebude. První dvě jsou mnohem běžnější než ostatní. V jakékoli konstrukci rozdíl mezi časy je stejný – prézens, když se na činnost/děj nahlíží jako na (sou)část procesu (nepřetržitého nebo opakovaného), jinak aorist, stejně jako v infinitivu a imperativu.

Důležitá gramatika

konjunktiv prézentu – nedokonavost

konjunktiv aoristu – dokonavost

17.3.1 Neurčité věty

Věty, které mluví o osobě, místě nebo čase, které nejsou určité, používají slovo (částici) ἀν spolu s konjunktivem pro vyjádření této neurčitosti.

Tato neurčitost je v češtině často vyjádřena slovem -koli.

ὁς – kdo	ὁς ἀν	+	konjunktiv – kdokoli
ὁπου – kde	ὁπου ἀν	+	konjunktiv – kdekoli
ὁτε – kde	ὁταν	+	konjunktiv – kdekoli

Příklady

Mk 3,35: ὁς ἀν ποιηση το θελημα του θεου ...

– kdokoli učiní vůli Boží …

Mt 6,6: συ δε ὁταν προσευχη ... – ale kdykoli se modlíš …

Zjv 14,4: οὑτοι οἱ ἀκολουθουντες τῳ ἀρνιῳ ὁπου ἀν ὑπαγῃ.

– Tito, kteří následují Beránka, kamkoli jde.

Poznámky

- Někdy se místo ἀν používá ἐαν.

  Kol 3,23: ὃ ἐαν ποιητε, ἐκ ψυχης ἐργαζεσθε ὡς τῳ κυριῳ και οὐκ ἀνθρωποις. – Cokoli činíte, dělejte [to] z duše[1] jako pro Pána a ne jako pro lidi.

- Význam věty je často neurčitý, a proto řečtina použije neurčitou konstrukci, když použití „-koli“ se zdá být nevhodné v češtině. Například Mt 6,6 ὁταν προσευχη znamená „kdykoli se modlíš“ – co pak následuje, je obecné pravidlo, ne instrukce pro zvláštní příležitost. V češtině však toto lze přeložit jako „když se modlíš“. …

[1] = z celého srdce

17.3.2 Účelové věty

Už jsme viděli, že účel lze vyjádřit jednoduše použitím infinitivu. Například ἠλθεν γραψαι βιβλιον. – Přišla, aby napsala knihu.

Alternativou k tomuto je použití spojky ινα s konjunktivem. Zápor pak je ινα μη, ačkoli někdy se používá samotné μη.

Důležitá gramatika

ινα + konjunktiv = účel

Příklady

Jn 8,59: ἠραν οὐν λιθους ἱνα βαλωσιν ἐπ’ αὐτον.

– Proto zvedli kameny, aby [je] hodili na něj.

Mt 7,1: μη κρινετε, ἱνα μη κριθητε.

– Nesuďte, abyste nebyli odsouzeni.

Flp 1,9: και τουτο προσευχομαι, ἱνα ἡ ἀγαπη ὑμων ... περισσευῃ ...

– A modlím se za toto, aby vaše láska … překypovala …

…

Poznámka: ὁπως s konjunktivem je mnohem neobvyklejší alternativa pro ινα s konjunktivem.[2]

Nápověda

Podívali jsme se na dvě nejběžnější použití konjunktivu. Všimněte si, že každé má „vlajkové slovo“ – ἀν (ἐαν) nebo ινα (ὁπως) – které vás upozorňuje na skutečnost, že bude následovat konjunktiv.

2

Cvičení v půli

1. ἠλθες ἱνα ἀκουῃς;
2. οἱ προφηται ἀπεσταλησαν ἱνα λεγωσιν ὑπερ του θεου.
3. ὁς ἀν βλεπῃ με, βλεπει τον πατερα.
4. ἐκρατησαν τον Παυλον ἱνα μη φυγῃ.
5. ὁταν πορευησθε, φοβουμαι.
6. ὁπου πορευονται;
7. ὁ ἀποστολος ἐγραψεν ὑμιν ἱνα πιστευσητε.
8. ὁπου ἀν ἐλθῃ ὁ Ἰησους, μεγας ὀχλος συνηχθη.
9.
10.
11.
12.

17.3.3 Vyzývání (konjunktiv vybízecí)

Konjunktiv může být použit sám o sobě v 1. osobě plurálu k vyjádření výzvy (exhortace), kdy mluvčí vyzývá ostatní, aby se k němu/ní přidali v činnosti.

Příklady

Mk 4,35: διελθωμεν εἰς το περαν. – Přejděme na druhou stranu!

Řím 14,19: ἀρα οὐν τα της ἐρηνης διωκωμεν.

– Proto tedy usilujme o věci pokoje.

Žid 10,22: προσερχωμεθα μετα ἀληθινης καρδιας ἐν πληροφοριᾳ πιστεως.

– Přistupujme s pravdivým srdcem v plném přesvědčení víry.

17.3.4 Rozvažování (konjunktiv rozvažovací)

Konjunktiv se používá, když mluvčí něco (ro)zvažuje. – „Co mám dělat?“, „Kam mám jít?“

Důležitá gramatika

1. osoba konjunktivu = rozvažování

Příklady

Lk 3,10: τί οὐν ποιησωμεν; – Co tedy máme dělat?

Žid 11,32: και τί ἐτι λεγω; – A co mám ještě říkat?

Řím 6,15: τί οὐν; ἁμαρτησωμεν, ὁτι οὐκ ἐσμεν ὑπο νομον ἀλλα ὑπο χαριν;

– Co tedy? Máme zhřešit, protože nejsme pod zákonem, ale pod milostí?

17.3.5 Zákazy

Už jsme se naučili, že příkaz používá imperativ a že zápor pro ne-indikativní slovesné způsoby je vyjádřen prostřednictvím μη. Tak si můžete představit, že zákazy (negativní příkazy) jsou jasné. Bohužel tomu tak není.

Důležitá gramatika

konjunktiv aoristu nahrazuje imperativ aoristu v zákazech

nedokonavost	klad	imperativ prézentu
	zápor	μη + imperativ prézentu
---	---	---
dokonavost	klad	imperativ aoristu
	zápor	μη + **konjunktiv** aoristu

Jak už jsme se naučili, rozdíl mezi prézentem a aoristem v imperativech a konjunktivech je rozdíl mezi nedokonavostí a dokonavostí. V imperativech a zákazech toto často znamená rozdíl mezi postoji a chováním (prézens) a konkrétními činnostmi (aorist).[3]

Příklady[4]

Lk 11,4: μη εἰσενεγκῃς ἡμας εἰς πειρασμον. – Nepřiveď nás do pokušení.

Řím 10,6: Μη εἰπῃς ἐν τῃ καρδιᾳ σου· τίς ἀναβησεται εἰς τον οὐρανον;

– Neřekni ve svém srdci: „Kdo vystoupí do nebe?“

Mt 10,5: τουτους τους δωδεκα ἀπεστειλεν ὁ Ἰησους ... λεγων· Εἰς ὁδον ἐθνων μη ἀπελθητε και εἰς πολιν Σαμαριτων μη εἰσελθητε.

– Těchto dvanáct Ježíš poslal … řka: „Na cestu pohanů nechoďte a do města Samařanů nevstupte.“

[3]

[4] Navíc ještě se někdy setkáme s οὐ + indikativ futura pro vyjádření zákazu. Není to skutečně řecké, ale doslovný překlad hebrejského idiomu pro důrazný zákaz do řečtiny. Např. Mt 5,27: ἠκουσατε ὁτι ἐρρεθη· Οὐ μοιχευσεις – Slyšeli jste, že bylo řečeno: „nezcizoložíš“ (dosl. nebudeš cizoložit).

17.3.6 Emfatické záporné futurum

Standardní způsob tvoření záporných tvrzení ohledně futura je jednoduše indikativ futura s οὐ. Avšak použití dvojitého záporu οὐ μη s konjunktivem aoristu je důraznější.

Důležitá gramatika

οὐ μη + konjunktiv aoristu =
emfatické negativní futurum

Příklady

Mk 13,30: ἀμην λεγω ὑμιν ὁτι οὐ μη παρελθη ἡ γενεα αὐτη ...

– Amen, pravím vám, že (zcela určitě) nepomine toto pokolení …

Jn 6,37: τον ἐρχομενον προς ἐμε οὐ μη ἐκβαλω ἐξω.

– Toho, kdo ke mně přichází, (zcela určitě) nevyhodím ven.

- Někdy se setkáme s οὐ μη + indikativ futura s podobným významem:

Mt 26,35: λεγει αὐτῳ ὁ Πετρος· ... οὐ μη σε ἀπαρνησομαι.

– Petr mu řekl: „… nikdy tě nezapřu.“

17.3.7 Podmínky

Některé podmínky používají konjunktiv (ty po ἐαν). Toto se bude probírat v lekci 20.

Cvičení 17.3.3-17.3.7

Přeložte

1. ὁπου ἐλθω;
2. μη ἐξελθητε.
3. οὐ μη ὑπαγαγωσιν.
4. δοξαζωμεν τον του κοσμου κυριον.
5. τί ἀκουσωμεν του διδασκαλου;
6. ζητωμεν ἁγιαν ζωην.

Slovíčka pro lekci 17

ἀν (166) – podmínková částice

ἀχρι (49) + G. – až do

ἱνα (663) + konj. – aby

ὁπως (53) + konj. – aby

ὁταν (123) + konj. – kdykoli

ἐαν (351) + konj. – alternativa k ἀν (může také mít význam „jestliže“ – viz lekce 20)

Šest dalších podstatných jmen 2. deklinace

ἀγρος (36) – pole

ἀνεμος (31) – vítr

διακονος (29) – služebník

ἐχθρος (32) – nepřítel

ἡλιος (32) – slunce

οἰνος (34) – víno

A další tři slovesa

ἀναιρεω (24) – zvedám, odstraňuji, hubím

κατηγορεω (23) – obviňuji

ὁμολογεω (26) – souhlasím, vyznávám

Ještě další podstatná jména ženského rodu 1. deklinace

γενεα (43) – rod, pokolení

γλωσσα (50) – jazyk

γραφη (50) – písemnost, Písmo

διαθηκη (33) – smlouva, závěť

διακονια (34) – služba

ἐπαγγελια (52) – zaslíbení

ἐπιθυμια (38) – touha, dychtivost, žádostivost, vášeň

θυρα (39) – dveře

Ἰουδαια (43) – Judsko

μαρτυρια (37) – svědectví

ὀργη (36) – hněv

σοφια (51) – moudrost

σωτηρια (46) – spása

τιμη (41) – cena, pocta, čest

φυλακη (47) – vězení

χρεια (49) – potřeba, nedostatek nouze

A adjektivum, které často vystupuje jako substantivum: πτωχος (34) – chudý

Pomocná slova

agrikultura, heliocentrický, kategorický, genealogie, diákon, martyria, filosofie, soteriologie.

Cvičení

A

1. οὐ γαρ ἀπεστειλεν ὁ θεος τον υἱον εἰς τον κοσμον ἱνα κρινῃ τον κοσμον, ἀλλ’ ἱνα σωθῃ ὁ κοσμος δι’ αὐτου.
2. και ἀποκριθεις αὐτῳ ὁ Ἰησους εἰπεν· Τί σοι θελεις ποιησω; ὁ δε τυφλος εἰπεν αὐτῳ, Ῥαββι, ἱνα ἀναβλεψω.
3. Και λεγει αὐτοις ἐν ἐκεινῃ τῃ ἡμερᾳ· Διελθωμεν εἰς το περαν.

4. ὁ δε στρατιωτης ἰδων ἀνεῳγμενας [participium perfekta mediopasiva od slovesa ἀνοιγω] τας θυρας της φυλακης, ἠμελλεν ἑαυτον ἀναιρειν μαχαιρᾳ δοκων ὁτι πεφευγασιν οἱ μαθηται.
5. ὁς γαρ ἀν ποιησῃ το θελημα του θεου, οὑτος ἀδελφος μου και ἀδελφη και μητηρ ἐστιν.
6. και ἐξελθουσα εἰπεν τῃ μητρι αὐτης· Τί αἰτησωμαι; ἡ δε εἰπεν· Την κεφαλην Ἰωαννου του βαπτιζοντος.
7. οὑτος ἠλθεν εἰς μαρτυριαν, ἱνα μαρτυρησῃ περι του φωτος, ἱνα παντες πιστευσωσιν δι’ αὐτου. οὐκ ἠν ἐκεινος το φως, ἀλλ’ ἱνα μαρτυρησῃ περι του φωτος.
8. οὑτοι δ’ εἰσιν οἱ παρα την ὁδον· ὁπου σπειρεται ὁ λογος, και ὁταν ἀκουσωσιν, εὐθυς ἐρχεται ὁ Σατανας και αἱρει τον λογον τον ἐσπαρμενον [participium perfekta mediopasiva od slovesa σπειρω] εἰς αὐτους.
9.
10.
11.
12.

B

1. ὁς ἀν ἐν των τοιουτων παιδιων δεξηται ἐπι τῳ ὀνοματι μου, ἐμε δεχεται· και ὁς ἀν ἐμε δεχηται, οὐκ ἐμε δεχεται ἀλλα τον ἀποστειλαντα με.
2. λεγει ἡ μητηρ αὐτου τοις διακονοις· Ὅ τι ἀν λεγῃ ὑμιν ποιησατε.
3. οἱ δε εἰπαν· Τί ἐτι ἐχομεν μαρτυριας χρειαν; αὐτοι γαρ ἠκουσαμεν ἀπο του στοματος αὐτου.
4. και ἀπεστειλεν αὐτον εἰς οἰκον αὐτου λεγων· Μη εἰς την κωμην εἰσελθῃς.
5. και λεγει αὐτοις· Ἀγωμεν εἰς τας ἀλλας πολεις και κωμας, ἱνα και ἐκει κηρυξω· εἰς τουτο γαρ ἐξηλθον.
6. ὁ πιστευων εἰς τον υἱον ἐχει ζωην αἰωνιον· ὁ δε ἀρνουμενος τον υἱον οὐκ ὀψεται [nepravidelné futurum od slovesa ὁραω] ζωην, ἀλλ’ ἡ ὀργη του θεου μενει ἐπ’ αὐτῳ.

7. ὁ μεν υἱος του ἀνθρωπου ὑπαγει καθως γεγραπται περι αὐτου, οὐαι δε τῳ ἀνθρωπῳ ἐκεινῳ ὁς ἀν ᾖ ὁ ἐχθρος τῳ υἱῳ του ἀνθρωπου.
8. ἐγω δε οὐ παρα ἀνθρωπου την μαρτυριαν λαμβανω, ἀλλα ταυτα λεγω ἱνα ὑμεις σωθητε.
9.
10.
11.
12.

C